

1

KAPITEIN TIMMERMANS

Duitse Oorlogsbegraafplaats, Ysselsteyn

Als vrijwillig-dienstplichtige zit Lodewijk Johannes Timmermans na de capitulatie in mei 1940 korte tijd in krijgsgevangenschap. Als de bezetter hem in juli 1943 oproept opnieuw in krijgsgevangenschap te gaan, duikt hij onder bij zijn zus in Venray.

Na de bevrijding van Zuid-Nederland keert Timmermans terug in militaire dienst, bij de mijn- en munitieberging. Maar nog geen week na zijn aanstelling, op 23 maart 1945, raakt hij gewond als een Duitse houtmijn ontploft. Hij verliest deels het zicht in beide ogen. In het Canadese militaire hospitaal in Turnhout raakt Timmermans bevriend met een Duitse soldaat, een boerenzoon uit de omgeving van de Bodensee. Door die vriendschap veranderen zijn vooroordelen tegenover Duitsers voorgoed.

In 1948 krijgt Timmermans het beheer over de Duitse Oorlogsbegraafplaats in Ysselsteyn. Hij legt graven aan, verzorgt ze, identificeert doden, informeert nabestaanden, leidt bezoekersgroepen rond, en organiseert voor het eerst jeugd ontmoetingen bij de begraafplaats. Tot aan zijn pensioen in 1976 zet Kapitein Timmermans zich in voor de Nederlands-Duitse verzoening. Na zijn overlijden in 1995 wordt zijn as op de begraafplaats uitgestrooid. Links van de centrale gedenkplaats, tegenover het carillon, is een gedenksteen geplaatst. De identiteit van de Duitse soldaat is nooit achterhaald.

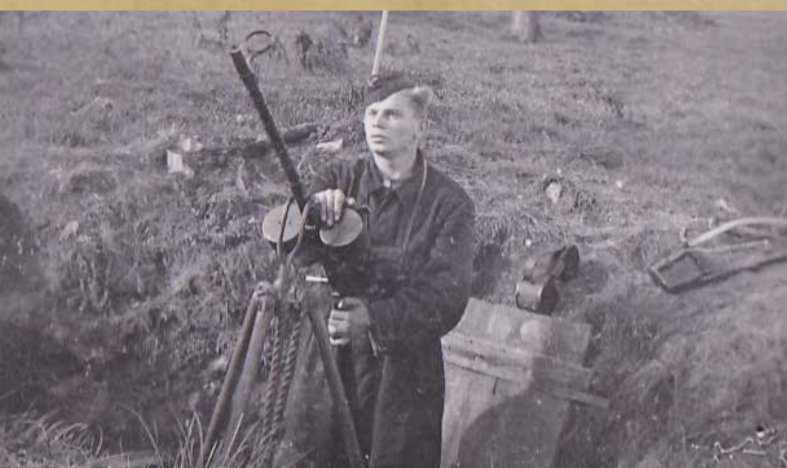
AAN DE ANDERE KANT

Een bijzondere fietsroute tussen twee opmerkelijke plekken: de Duitse Oorlogsbegraafplaats in het Limburgse Ysselsteyn en het Oorlogsmuseum in het Brabantse Overloon. Bijzonder, niet alleen omdat de route u door prachtig landelijk gebied voert, maar vooral ook omdat u zich regelmatig geconfronteerd ziet met de spanningsvelden van de Tweede Wereldoorlog: 'geallieerd' tegenover 'Duits', 'goed' tegenover 'fout' en, bovenal, 'levend' tegenover 'dood'. Vandaar ook de naam van deze fietstocht: "Aan de andere kant".

De fietsroute kent verschillende halteplaatsen, waarbij elke keer vanuit een ander perspectief wordt gekeken naar de bevrijdingsoperaties in dit gebied. Daarbij ervaart u zowel wat militairen meemaakten als ook hoe burgers uit die oorlog kwamen.

Komt u met de auto, dan kunt u gratis parkeren bij de Duitse Oorlogsbegraafplaats of bij het Oorlogsmuseum. Van daaruit fietst u een rondje door het gebied. Vergeet niet om over de nieuwe fietsbrug (gratis!) door het Oorlogsmuseum te fietsen. Sta ook een ogenblik stil op de Duitse Oorlogsbegraafplaats. Want beide locaties zijn, elk op haar eigen manier, de grootste in hun soort in Nederland en maken in één oogopslag de waanzin van oorlog duidelijk.

We wensen u een mooie rit!

3

KARL SCHIPPER

Bossen Dalland, Merselo

Karl Schipper, geboren op 26 december 1921 in het toenmalige Schakenhof in Oost-Pruisen, meldt zich eind 1939 vrijwillig bij de Wehrmacht. Hij doorloopt de basisopleiding bij het technisch grondpersoneel van de luchtmacht. Als in 1940 ook zijn broer Fritz zich vrijwillig meldt, mag hun vader de Wehrmacht verlaten om thuis om voor vrouw en vier dochters te zorgen.

Na zijn rekrutenopleiding wordt Schipper uitgezonden naar Palermo op Sicilië. Hij neemt deel aan de Balkan- en Afrika-veldtochten. En, in oktober 1944, ook aan de Slag om Overloon. De geallieerden proberen het Duitse Rijk te bereiken en het 8e Britse legerkorps moet de Wehrmacht tussen Roermond en Overloon zien terug te dringen. Dagenlange, verbitterde gevechten volgen. Overloon wordt bijna compleet verwoest, maar de geallieerden kunnen doorstoten richting Venray.

Schippers peloton is gestationeerd in Dalland, het bos tussen Merselo en Overloon. Op 6 oktober 1944, rond 17.15 uur, slaat vlakbij een granaat van het Britse leger in. Een granaatscherf dringt door in zijn longen. Kameraden dragen hem naar de medische hulp op de hoofdverbandplaats maar onderweg overlijdt Schipper aan zijn verwondingen. Hij wordt eervol begraven in Merselo, en in 1947 herbegraven op de Duitse oorlogsbegraafplaats in Ysselsteyn. Karl Schipper rust nu in blok H, rij 5, graf 117.

4

HARRIE VAN DAAL

Oorlogsmuseum, Overloon

Na de Eerste Wereldoorlog heeft Harrie van Daal het slagveld in het Belgische Ieper bezocht. Daarvan is de in 1908 geboren ambtenaar van de toenmalige gemeente Overloon-Maashees diep onder de indruk geraakt. In de Tweede Wereldoorlog blijft zijn Overloon ruim vier jaar lang verschoond van groot oorlogsgeweld. Maar in september 1944 kiezen Duitse troepen het dorp als basis in hun strijd tegen de geallieerden. Alle Overloners worden uit hun huizen gejaagd. Na drie weken hevige gevechten is het dorp totaal verwoest. Of, zoals Van Daal het beleeft, een tweede Ieper geworden.

Als hij enkele maanden later in het kapotgeschoten bos de overblijfselen van de strijd ziet, doet Van Daal samen met een bosarbeider het voorstel om een museum op te richten. Dertig Overloners dragen elk 50 gulden bij - terwijl de wederopbouw van hun dorp nog moet beginnen. Op 25 mei 1946 gaat het museum over de Tweede Wereldoorlog open, het eerste in West-Europa. Daarbij laat Van Daal ook de beroemde gedenksteen plaatsen:

“Sta een ogenblik stil, bezoeker, en bedenk dat de grond waarop gij nu vertoeft eens een van de felst omstreden sectoren was van het slagveld Overloon. Bitter is hier gevochten in man-tegen-man-gevechten. Vele jonge levens, aan de slagvelden van Nettuno en Normandië ontkomen, vonden onder deze bomen hun einde.”

5

JOHN LINCOLN

Venrayseweg, Overloon

De 20-jarige John Lincoln is pelotonscommandant bij het 1e bataljon van het Norfolk-regiment. Als onderdeel van de Britse 3e divisie trekt hij met zijn manschappen over de Venrayseweg in Overloon richting Venray. Een week eerder hebben de Britten het front bij Overloon overgenomen van de Amerikanen. In plaats van tanks zetten de Britten vooral hun infanterie in tegen de verschanste Duitse troepen.

Lincolns onderdeel is een van twee polotons die langs de Venrayseweg de aanval inzetten. Ze beginnen met zware artilleriebeschietingen, kort daarachter rukt de infanterie op. Maar aanhoudende regen heeft het gebied tussen Overloon en Venray drassig gemaakt. De Duitse Schmines zijn nauwelijks zichtbaar en heel wat Britten blijven gewond in het veld achter. De verovering van het gebied, met de Loobeek als meest dodelijke obstakel, duurt drie dagen. De Britten liggen in het open veld en zijn doelwit van Duitse kanonnen, machinegeweren en scherpshutters. Van de 30 man in Lincolns peloton blijven er maar 12 ongedeerd, hijzelf ook. Maar de zinloze dood, overal om hem heen, grijpt hem erg aan.

Later zal Lincoln gewond raken bij gevechten rond het Duitse Kevelaar, maar hij overleeft de oorlog. Nadien bezoekt hij de streek regelmatig om zijn gevallen kameraden te gedenken.

2

GEORGE RENDA ALOYSIUS GONSOWSKI

Langs de N270 bij de grens Brabant en Limburg

Begin oktober 1944 trekt hier langs de Deurneseweg (N270) bij de grens tussen Brabant en Limburg de 7e Amerikaanse Pantserdivisie: "The Lucky Seventh" in de richting van Overloon. Daar wordt zwaar gevochten. Bij deze gevechten worden op de Kamphoefweg de soldaten 1e klas George Renda en Aloysius Gonsowski, van de C Company van het 48ste Pantser Infanterie Bataljon, getroffen door Duits artillerievuur.

Februari 1977. Twee jongens met een metaaldetector vinden een helm langs de Kamphoefweg. Politie en de gravendienst in Bussum worden ingelicht. Ook Harrie van Daal, conservator van het Oorlogsmuseum, gaat er meteen naartoe en hij ziet hoe nog een helm, schoenen, een portemonnee, een pakje met brieven, een gouden ring en de stoffelijke resten van twee mensen worden opgegraven. Ook twee identificatieplaatjes worden gevonden. Renda en Gonsowski zijn in een ondiepe kuil begraven, volgens Van Daal door Duitse soldaten, want de burgers van Overloon waren in die tijd geëvacueerd en de Duitsers hadden het gebied overgenomen nadat de Amerikanen zich hadden teruggetrokken.

Oktober 2009. Op initiatief van een van de jongens die het graf hebben ontdekt, wordt op de exacte vindplaats een monumentje opgericht voor George Renda uit Wilksburg, Pennsylvania, en Aloysius Gonsowski uit New York. Gonsowski heeft uiteindelijk zijn laatste rustplaats gevonden op de Amerikaanse begraafplaats in Neupré, België, en Renda op de begraafplaats in Huntingdon, Pennsylvania.

6

DAVID A. BRIGDEN HANS WULFF

Ossendijk, Ysselsteyn

Op persoonlijk bevel van Hitler valt de Luftwaffe op 1 januari 1945 de geallieerde vliegvelden in Noord-Frankrijk, België en zuidelijk Nederland aan. In het kader van deze Operatie-Bodenplatte opent luitenant Hans Wulff vanuit zijn Focke-Wulf Fw 190A-8 het vuur op het in aanleg zijnde vliegveld in Helmond. Als hij weer optrekt, ziet hij kans ook de Spitfire van flying officer David A. Brigden van het Canadese 442 Squadron te raken.

Brigden probeert nog te landen op een stuk bouwgrond tussen Rouwkuilen en Steegbroek in Ysselsteyn maar het toestel slaat over de kop en vliegt in brand. Brigden overleeft het niet. Hij rust sinds de herfst van 1945 op de Canadese Oorlogsbegraafplaats in Groesbeek, graf XVII.A.12.

Ook Wulffs vliegtuig is geraakt. Zijn Focke-Wulf slaat tegen de grond bij boerderij Haantjeshof aan de Deurneseweg, zo'n 50 meter van de gecrashte Spitfire van Brigden. Maar Wulff heeft zich tijdig met zijn parachute kunnen redden. Hij kneust beide benen bij de landing. Vier mannen dragen hem naar de boerderij van de familie Janssen aan de Pottenvenweg, waar hij uiteindelijk door de Engelsen wordt gearresteerd.

Na 19 dagen in een Brits hospitaal gaat Wulff naar een krijgsgevangenkamp in Engeland. Daar ontmoet hij zijn latere echtgenote, met wie hij in 1948 trouwt. Hij blijft tot aan zijn dood in 1997 in Engeland wonen.

Deze route wordt mede mogelijk gemaakt door:

Deze themafietsroute kent geen start en finish. Er kan overal in de route worden gestart en omdat er een ronde wordt gefietst tussen de Duitse Oorlogsbegraafplaats in Ysselsteyn en het Oorlogsmuseum in Overloon, komt iedereen ook weer bij hetzelfde punt terug. De route is als een eemrichtingsverkeer aangelegd. Op de kaart bij legenda staat de volgorde van de knooppunt-nummers. Door deze volgorde aan te houden fietst u in de juiste richting. Onderweg komt u zes landmarks (zie foto) tegen. Elke landmark kent een nummer dat correspondeert met een van de verhalen in deze folder. Neem de tijd, gaat u zitten op de bank en lees het betreffende verhaal.

Deze fietsroute gaat over de fietsbrug door het Oorlogsmuseum Overloon. Dit betekent wel dat dit stukje route alleen gefietst kan worden tijdens de openingstijden van het museum. Mocht u buiten de openingstijden bij het museum aankomen, dan kunt u een stukje van de fietsroute afsnijden door van knooppunt 50 meteen door te fietsen naar knooppunt 31.

- AAN DE ANDERE KANT -
Liberation Route

- AAN DE ANDERE KANT -
Liberation Route

- 59 km -

Gedeelde verhalen van
Oorlogsmuseum Overloon en
Duitse Oorlogsbegraafplaats Ysselsteyn

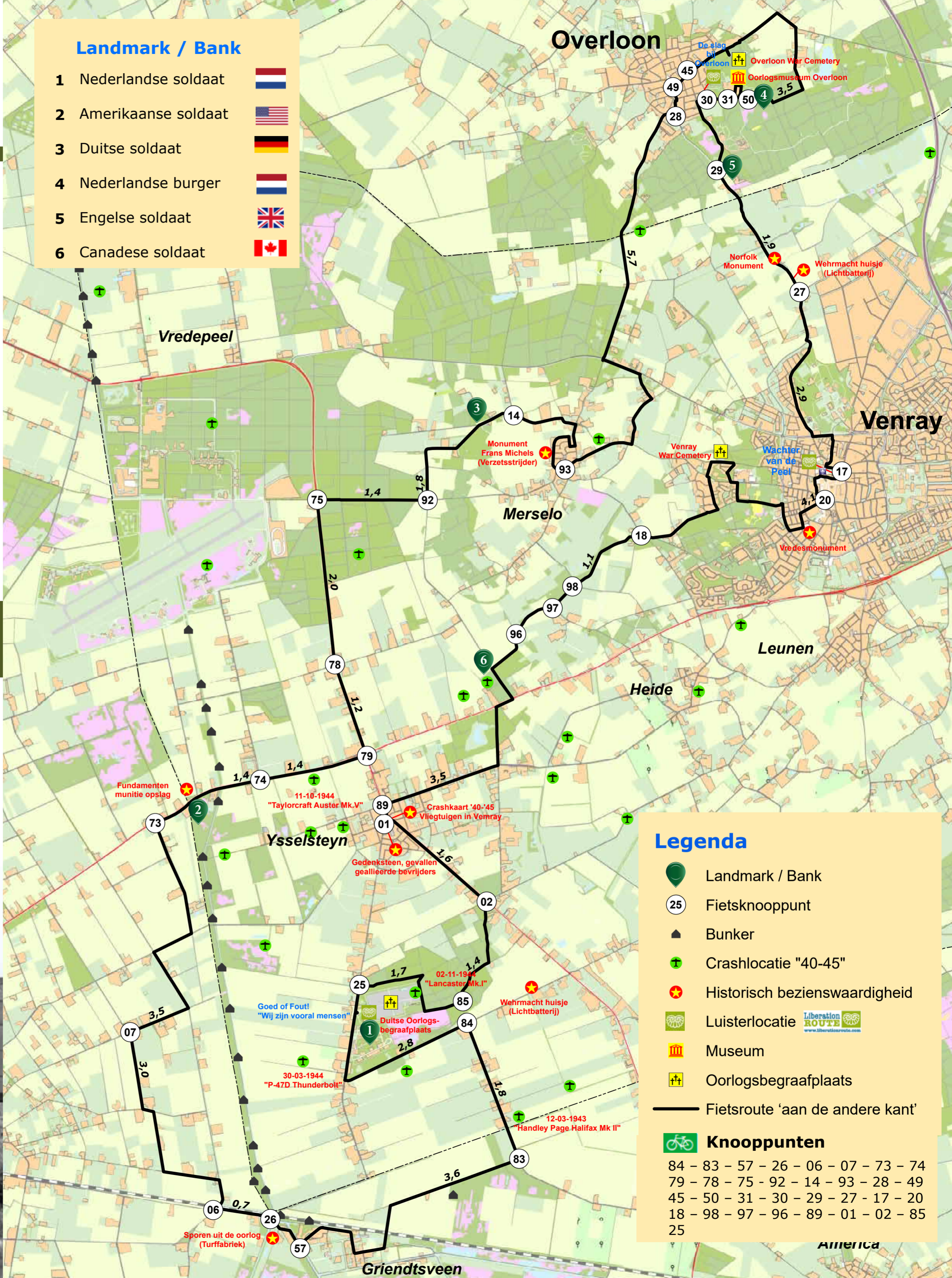
LIBERATION
ROUTE

Zes aangrijpende verhalen van
het leven in de oorlog.

Landmark / Bank

- 1 Nederlandse soldaat
- 2 Amerikaanse soldaat
- 3 Duitse soldaat
- 4 Nederlandse burger
- 5 Engelse soldaat
- 6 Canadese soldaat

Legenda

- Landmark / Bank
- Fietsknooppunt
- Bunker
- Crashlocatie "40-45"
- Historisch bezienswaardigheid
- Luisterlocatie www.liberationroute.com
- Museum
- Oorlogsbegraafplaats
- Fietsroute 'aan de andere kant'

Knooppunten

84 - 83 - 57 - 26 - 06 - 07 - 73 - 74
 79 - 78 - 75 - 92 - 14 - 93 - 28 - 49
 45 - 50 - 31 - 30 - 29 - 27 - 17 - 20
 18 - 98 - 97 - 96 - 89 - 01 - 02 - 85
 25

America